

Przedmiotowy system oceniania

Historia i teraźniejszość. Liceum ogólnokształcące i technikum. Zakres podstawowy

Część 1

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny¹

Temat	Wymagania konieczne – ocena dopuszczająca. Uczeń:	Wymagania podstawowe – ocena dostateczna. Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Wymagania rozszerzające – ocena dobra. Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Wymagania dopełniające – ocena bardzo dobra. Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Wymagania wyczerpujące – ocena celująca. Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
I. WPROWADZENIE					
1. Człowiek i grupy społeczne	<ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe sposoby realizacji społecznego bytu człowieka: rodzinę, naród, państwo i związki państw; wymienia cechy grupy społecznej; wymienia czynniki ułatwiające i utrudniające relacje w grupie; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>grupa społeczna, więź społeczna, rodzina, socjalizacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcia: <i>zbiorowość, rola społeczna, umowa społeczna, liberalizm</i>; zna i rozumie pojęcie <i>animal sociale</i>; definiuje klasyczne określenie dobra wspólnego (<i>bonum commune</i>); wyróżnia wspólnoty i grupy tworzące się na podstawie podobieństwa pochodzenia, kultury, sposobu życia, interesów 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego człowieka rozumie się w tradycji jako „istotę społeczną”; wymienia i omawia przykładowe role społeczne, które odgrywa człowiek; omawia relacje grupa społeczna–jednostka; podaje przykłady wpływu otoczenia społecznego na jednostkę w różnych dziedzinach; omawia znaczenie życia 	<ul style="list-style-type: none"> omawia warunki, w których zbiorowość przekształca się w grupę społeczną; omawia i ocenia zagrożenia wynikające z pozbawienia człowieka możliwości dorastania w społeczeństwie; omawia zagrożenia wynikające z nacisku grupy na jednostkę; omawia rolę grup społecznych w procesie 	<ul style="list-style-type: none"> omawia i ocenia realizację <i>bonum commune</i> we współczesnych doktrynach politycznych

¹ Przykładowe wymagania związane z oceną pracy ucznia ze źródeł historycznymi znajdują się na końcu materiału.

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

		<p>i sytuacji ekonomicznej, w tym zarówno narody, jak i inne grupy społeczne znajdujące się wewnątrz podstawowych społeczności ludzkich (np. grupy zawodowe, wyznaniowe, narodowościowe);</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia podział grup społecznych; • zna głównych twórców nowożytnych teorii umowy społecznej: John Locke, Thomas Hobbes, Jean Jacques-Rousseau 	<p>społecznego dla rozwoju i spełnienia człowieka;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wie, kim byli Arystoteles i Platon, oraz omawia ich dokonania 	<p>socjalizacji;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jaki sposób rozwijana w nowożytności koncepcja umowy społecznej różni się od tradycyjnego pojmowania naturalności więzi społecznych; • przedstawia stosunek myśli liberalnej do idei <i>bonum commune</i> 	
2. Obywatele	<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>obywatel, obywatelstwo, wspólnota, republika (res publica), prawa i obowiązki obywatelskie, prawa polityczne</i>; • wymienia dwa podstawowe sposoby nabycia obywatelstwa; • wymienia obowiązki obywatela RP zapisane w <i>Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 r.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia dwa podstawowe sposoby nabycia obywatelstwa, ze zwróceniem szczególnej uwagi na obywatelstwo polskie i unijne; • wyjaśnia, jakie są podstawowe zadania państwa wobec jego obywateli oraz obowiązki obywateli względem ich państwa 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia inne niż prawo krwi i prawo ziemi sposoby nabycia obywatelstwa; • charakteryzuje państwo jako zorganizowane społeczeństwo (<i>res publica</i>); • omawia uprawnienia, które polski obywatel zyskuje wraz z nabyciem pełni praw obywatelskich (w związku z osiągnięciem odpowiedniego wieku) 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje rolę państwa w życiu obywatela i rolę obywatela w życiu państwa; • porównuje status obywatela w starożytnych demokratycznych Atenach i w dzisiejszej Polsce – wskazuje najważniejsze podobieństwa i różnice; • ocenia ograniczenia, które dotyczą polskiego obywatela w związku z pozbawieniem pełni praw publicznych; • przypomina przykłady grup społecznych, które w różnych okresach 	<ul style="list-style-type: none"> • na wybranych przykładach ocenia, jak współczesne państwa wypełniają swoje obowiązki wobec obywateli, a jak obywatele wobec państw; • ocenia korzyści wynikające z posiadania obywatelstwa unijnego; • analizuje problemy, z którymi musi się mierzyć bezpaństwowiec (apatryda) – formułuje argumenty

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

				historycznych były pozbawione praw politycznych	
3. Naród	<ul style="list-style-type: none"> wymienia różne postawy jednostki wobec państwa i narodu; wymienia dwie koncepcje powstania narodu – etniczno-kulturową i polityczną; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>migracja, emigracja, imigracja, patriotyzm</i>; nazywa więzi łączące jednostkę z ojczyzną 	<ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcia: <i>tutejszy, naród, tożsamość narodowa, patriotyzm</i> (w tym <i>patriotyzm lokalny, patriotyzm gospodarczy</i>), <i>nacjonalizm, szowinizm, ksenofobia, kosmopolityzm, internacjonalizm</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega patriotyzm oraz czym różni się od szowinizmu i kosmopolityzmu; omawia związki między nacjonalizmem i patriotyzmem; odwołując się do przykładów, omawia dwie koncepcje powstania narodu: etniczno-kulturową i polityczną 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje i omawia przykłady postaw patriotycznych we współczesnym świecie; wyjaśnia proces tworzenia się narodu; na wybranych przykładach omawia postawy jednostki wobec państwa; ocenia zagrożenia wynikające z postawy szowinistycznej i ksenofobicznej; analizuje znaczenie poczucia tożsamości narodowej w współczesnym świecie i omawia to zagadnienie na przykładzie narodu polskiego i innego narodu 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia konteksty znaczeniowe procesu tworzenia się narodu; ocenia wpływ procesu globalizacji na funkcjonowanie państw narodowych; ocenia znaczenie poczucia świadomości narodowej we współczesnym świecie, odwołuje się do przykładów
4. Państwo	<ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcia: <i>państwo, władza państwowa, organy państwa, suwerenność, terytorium państwa</i>; nazywa atrybuty państwa; wymienia różne formy rządów, biorąc pod uwagę udział obywateli w ich 	<ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcia: <i>demokracja, oligarchia, arystokracja, monarchia, tyrania, ochłokracja, państwo narodowe</i>; omawia atrybuty państwa; omawia formy rządów: oligarchia, demokracja, monarchia, arystokracja, 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jak należy rozumieć przymusowość jako jedną z cech państwa, oraz podaje przykłady stosowania przymusu przez państwo; uzasadnia na podstawie fragmentu <i>Polityki</i> Arystotelesa (tekst 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega demokracja w wersji klasycznej (jako sposób wyznaczania rządzących); przypomina i omawia zasady działania różnych typów monarchii, które poznał w szkole podstawowej (absolutna, 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, czy model państwa narodowego powinien być dominujący we współczesnej Europie, uzasadnia swoją odpowiedź; zna postać Geорга Jellinka (twórca trójelementowej teorii państwa)

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

	funkcjonowaniu (oligarchia, demokracja, monarchia, arystokracja, tyrania, ochlokracja, republika); • przedstawia genezę państw narodowych	tyrania, ochlokracja, republika; • wskazuje we współczesnym świecie państwa narodowe i wielonarodowe	w podręczniku), dlaczego starożytny filozof zaliczał demokrację do ustrojów „zwyrodniałych”; • omawia dążenia do utworzenia państw narodowych na przykładzie Włoch i Niemiec	konstytucyjna, parlamentarna), bierze pod uwagę udział obywateli w sprawowaniu władzy	
5. Powstanie II Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>praca organiczna, konstytucja, wychowanie patriotyczne, inkorporacja, federacja</i>; • wskazuje różne formy działań patriotycznych i niepodległościowych podejmowanych przez Polaków w okresie zaborów (walka zbrojna, dyplomacja, nurt „ku pokrzepieniu serc”, strajki szkolne, praca organiczna i in.); • rozróżnia dwa nurty działań podejmowanych przez Polaków w okresie zaborów – „walkę bezpośrednią” (zbrojną) i „walkę pośrednią” (inne formy przeciwstawiania się zaborcy) 	<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>insurekcja, międzynarodowe uznanie państwa, Sejm Ustawodawczy, sztafeta pokoleń</i>; • omawia na przykładach różne formy działań patriotycznych i niepodległościowych podejmowanych przez Polaków w okresie zaborów (walka zbrojna, dyplomacja, nurt „ku pokrzepieniu serc”, strajk szkolny, praca organiczna i in.); • omawia federacyjną i inkorporacyjną koncepcję granicy wschodniej II RP; • omawia główne postanowienia konstytucji marcowej z 1921 r. 	<ul style="list-style-type: none"> • na przykładzie II Rzeczypospolitej wyjaśnia znaczenie procesów kształtowania się granic państwowych i konstituowania się państwa; • wyjaśnia pojęcie <i>suwerenność narodu (ludu)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie znaczenie związków międzypokoleniowych (w rodzinach, w grupach społecznych) dla kultywowania idei niepodległej Rzeczypospolitej w czasie zaborów; • uzasadnia, że ustrój Polski odrodzonej po 1918 r. opierał się na zasadzie suwerenności narodu; • wyjaśnia, na czym polega demokracja w wersji liberalnej (jako polityczny wyraz suwerenności ludu) 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia wpływ związków międzypokoleniowych (w rodzinach, w grupach społecznych) dla kultywowania idei niepodległej Rzeczypospolitej w czasie zaborów

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

<p>6. Od I do II wojny światowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zna postanowienia konferencji w Wersalu; • zna główne treści orędzia (tzw. 14 punktów) prezydenta Wilsona; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>konferencja pokojowa, system wersalski, Liga Narodów, Anschluss Austrii, konferencja monachijska, pakt Ribbentrop–Mołotow</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie utrzymywania pokoju w stosunkach międzynarodowych; • omawia działalność Ligi Narodów; • prezentuje przyczyny upadku ładu wersalskiego; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>demilitaryzacja, układ w Rapallo, pakt reński, remilitaryzacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego po Wielkiej Wojnie twórcy nowego ładu światowego dążyli do tworzenia państw narodowych; • omawia etapy upadku ładu wersalskiego; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>racja stanu, izolacjonizm</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zagrożenia wynikające z izolacji państw na arenie międzynarodowej na przykładzie Republiki Weimarskiej i ZSRS; • ocenia działalność Ligi Narodów; • omawia przyczyny niepowodzenia wielkiego projektu, jakim była Liga Narodów 	<ul style="list-style-type: none"> • na wybranych przykładach ocenia to, w jaki sposób państwa europejskie w okresie międzywojennym realizowały swoją rację stanu; • na podstawie wiedzy o współczesnym świecie wyjaśnia, jakie znaczenie w polityce międzynarodowej mają organizacje powołane w celu utrzymania pokoju
<p>7. Dwudziestowieczne totalitaryzmy</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia dwudziestowieczne totalitaryzmy: komunizm (w ZSRS), faszyzm (we Włoszech), nazizm (w Niemczech); • wymienia wodzów dwudziestowiecznych państw / ruchów totalitarnych (Józef Stalin, Benito Mussolini, Adolf Hitler); • wymienia podobieństwa i różnice między dwudziestowiecznymi totalitaryzmami; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>totalitaryzm, komunizm, tzw. rewolucja październikowa, GUŁAG,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • zestawia główne cechy dwudziestowiecznych totalitaryzmów (komunizm, faszyzm, nazizm); • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>dyktatura, kolektywizacja rolnictwa, centralne zarządzanie, klasa społeczna, Wielkie Włochy, ustawy norymberskie</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje dwudziestowieczne totalitaryzmy (komunizm, faszyzm, nazizm); • przedstawia, sposoby „wychowywania nowego obywatela” w państwach totalitarnych; • opisuje ograniczenia wolności i praw obywatelskich w państwach totalitarnych 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje odmienności ustrojów państw demokratycznych i totalitarnych; • wyjaśnia relację państwo–obywatel w systemach totalitarnych; • omawia, w jaki sposób ideologie totalitarne odnoszą się do koncepcji dobra wspólnego (<i>bonum commune</i>) i jak je definiują 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia relacje społeczne w różnych państwach, wykorzystując wiedzę o różnicach między demokracją i totalitaryzmem; • omawia rolę, jaką w kształtowaniu się totalitaryzmów pierwszej połowy XX w. odegrały idee nacjonalizmu i szowinizmu lub internacjonalizmu

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

	<p>łagry, faszyzm, marsz na Rzym, nazizm, Narodowosocjalistyczna Niemiecka Partia Robotników (NSDAP), obozy koncentracyjne, III Rzesza, wódz (Duce, Führer)</p>				
II. Świat i Polska w latach 1945–1956					
<p>8. Podstawy nowego porządku Europy i świata po II wojnie światowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> zna postanowienia konferencji wielkiej trójki; wymienia cele dziania ONZ na podstawie preambuły <i>Karty Narodów Zjednoczonych</i> (tekst w podręczniku); zna i wyjaśnia pojęcia: <i>koalicja antyhitlerowska, konferencje wielkiej trójki</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jakie motywy swego działania deklarowali sygnatariusze <i>Karty atlantyckiej</i> i jaką wizję powojennego świata prezentował ten dokument; dzieli cele działania ONZ na następujące kategorie: stosunki i bezpieczeństwo międzynarodowe, kwestie społeczne, kwestie gospodarcze (na podstawie preambuły <i>Karty Narodów Zjednoczonych</i> – tekst w podręczniku); zna i wyjaśnia pojęcia: <i>sowiecka strefa wpływów, Karta atlantycka, Deklaracja Narodów Zjednoczonych, Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia wydarzenia historyczne, do których odwołuje się <i>Karta Narodów Zjednoczonych</i> (tekst w podręczniku); zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Karta Narodów Zjednoczonych, Rada Bezpieczeństwa ONZ, organizacje wyspecjalizowane ONZ;</i> omawia strukturę ONZ (główne organy i wybrane organizacje wyspecjalizowane) 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje cele misji pokojowych ONZ, odwołuje się do przykładów; ocenia mocne i słabe strony funkcjonowania ONZ; ocenia działania Polski w ramach ONZ, wskazuje konkretne inicjatywy; wyjaśnia brak przedstawiciela polskiego rządu i flagi na konferencji założycielskiej ONZ, mimo że Polska jest uznawana za jeden z krajów założycielskich (członków pierwotnych) tej organizacji 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, czy ustalenia wielkiej trójki opierały się na koncepcji dobra wspólnego czy na racji stanu mocarstw; samodzielnie szuka informacji i odpowiada na pytanie, w jaki sposób Polak, Artur Rubinstein, symbolicznie zaakcentował obecność Polski na konferencji założycielskiej ONZ; przygotowuje prezentację na temat działalności wybranej organizacji wyspecjalizowanej ONZ

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

<p>9. Zakończenie II wojny światowej oraz jej społeczne i prawne dziedzictwo</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>wojna, wypowiedzenie wojny, rozejm, zawieszenie broni, kapitulacja</i>; • wymienia przykłady dziedzictwa społecznego i prawnego II wojny światowej (np. zniszczenia zabudowy, zmiany na mapach politycznych, ludobójstwo, straty kulturowe itp.) 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia elementy składające się na społeczne dziedzictwo II wojny światowej; • wie, który sąd / trybunał jako pierwszy zastosował prawną konstrukcję zbrodni przeciwko ludzkości; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>wojna totalna, pokój (traktat pokojowy), rozejm, zawieszenie broni, (bezwarunkowa kapitulacja), deportacja, czystka etniczna, zbrodnia przeciwko ludzkości, genocide (ludobójstwo), zbrodnie wojenne, zniszczenia wojenne, straty wojenne</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia dziedzictwo II wojny światowej w wymiarze: politycznym, prawnym, społecznym, ekonomicznym i kulturowym, odwołuje się do konkretnych przykładów; • zna postać Rafała Lemkina – prawnika, który zdefiniował pojęcie <i>genocide</i>; • omawia różnice między terminami prawnymi: <i>zbrodnia przeciwko ludzkości i zbrodnia wojenna</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • na wybranych przykładach charakteryzuje konsekwencje polityczne, społeczne, ekonomiczne i kulturowe II wojny światowej; • charakteryzuje decyzje podjęte przez zwycięskie mocarstwa w stosunku do pokonanych Niemiec, posługuje się konkretnymi przykładami działań (m.in. reparacje, procesy zbrodniarzy nazistowskich) 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje i ocenia wpływ II wojny światowej na powojenne społeczeństwo polskie; • ocenia decyzje podjęte przez zwycięskie mocarstwa w stosunku do pokonanych Niemiec, posługuje się konkretnymi przykładami działań (m.in. reparacje, procesy zbrodniarzy nazistowskich); • znajduje informacje o współczesnych przykładach odzyskiwania dzieł kultury zagrabionych w czasie II wojny światowej
<p>10. Powstanie bloku wschodniego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia państwa bloku wschodniego; • wyjaśnia genezę i znaczenie pojęcia <i>żelazna kurtyna</i>; • zna i wyjaśnia pojęcie <i>blok wschodni</i>; • wymienia kierunki migracji ludności polskiej po II wojnie światowej 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia powojenne migracje w Europie Środkowo-Wschodniej; • przedstawia zmiany struktury narodowościowej Polski w konsekwencji II wojny światowej oraz powojennych przesunięć granic i migracji; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>repatriacja, reemigracja, finlandyzacja, sowietyzacja, Kominform, Rada</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • prezentuje metody i etapy zniewalania państw Europy Środkowo-Wschodniej przez ZSRS 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia na przykładach proces sowietyzacji Europy Środkowo-Wschodniej; • analizuje zmiany w składzie narodowościowym polskiego społeczeństwa po II wojnie światowej, wskazuje przyczyny i skutki 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia rolę Kominformu i RWPG w procesie konsolidacji bloku wschodniego

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

		<i>Wzajemnej Pomocy Gospodarczej (RWPG), taktyka salami, Apel sztokholmski</i>			
11. Ustanowienie władzy komunistycznej w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcia: <i>linia Curzona, Manifest PKWN</i>; potrafi rozwinąć skróty: PSL (Polskie Stronnictwo Ludowe), PRL (Polska Rzeczpospolita Ludowa), KRN (Krajowa Rada Narodowa), PKWN (Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego), TRJN (Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej), PPR (Polska Partia Robotnicza), PZPR (Polska Zjednoczona Partia Robotnicza), MBP (Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego), UB (Urząd Bezpieczeństwa), MO (Milicja Obywatelska), KBW (Korpus Bezpieczeństwa Wewnętrznego); wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: Bolesław Bierut, Władysław Gomułka 	<ul style="list-style-type: none"> rozumie i omawia rolę <i>Konstytucji PRL z 1952 r.</i> jako narzędzia sowyetyzacji Polski; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>mit założycielski, proces szesnastu, referendum</i>, tzw. <i>referendum ludowe, demokracja ludowa</i>; wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: Leopold Okulicki, Kazimierz Pużak, Jan Jankowski 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie <i>okupacja przez przedstawiciela</i> na przykładzie modelu kontroli Polski Ludowej przez Związek Sowiecki; prezentuje politykę polskich ośrodków władzy w kraju i na emigracji po II wojnie światowej; zna i wyjaśnia pojęcie <i>nowomowa</i>; potrafi rozwinąć skróty i omówić znaczenie organów władzy, partii lub służb: KRN (Krajowa Rada Narodowa), PKWN (Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego), TRJN (Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej), PPR (Polska Partia Robotnicza), PZPR (Polska Zjednoczona Partia Robotnicza), MBP (Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego), UB (Urząd Bezpieczeństwa), MO (Milicja Obywatelska), KBW 	<ul style="list-style-type: none"> omawia, z wykorzystaniem swojej wiedzy o państwie i jego atrybutach, problem niepodległości Polski oraz sytuację polskiej państwowości po 1945 r.; omawia wpływ systemu totalitarnego (terror, propaganda, gospodarka planowa, rządy monopartyjne) na jednostkę; charakteryzuje <i>Konstytucję PRL z 1952 r.</i>, jej określenie suwerena („lud pracujący”), a także jej charakter propagandowy i fasadowość w stosunku do realnych rządów PZPR 	<ul style="list-style-type: none"> na konkretnych przykładach z historii powojennej Polski udowadnia, że „demokracja ludowa” była w istocie zaprzeczeniem demokracji; odwołując się do poszczególnych atrybutów państwa, ocenia, czy PRL można uznać za państwo w rozumieniu definicji Jellinka oraz konwencji z Montevideo (na podstawie treści tematu <i>Państwo</i> w podręczniku)

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

			(Korpus Bezpieczeństwa Wewnętrznego); • wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: Konstanty Rokossowski, Stanisław Mikołajczyk		
12. Druga okupacja sowiecka w Polsce – legalna opozycja i opór zbrojny	<ul style="list-style-type: none"> wymienia formy oporu społeczeństwa polskiego wobec sowietyzacji państwa, w tym walkę zbrojną i legalną opozycję polityczną; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>bezpieka, zbrojne podziemie antykomunistyczne (niepodległościowe), Żołnierze Niezłomni (Wyklęci)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> omawia formy oporu polskiego społeczeństwa wobec sowietyzacji państwa; zna i omawia działania Żołnierzy Niezłomnych, m.in. rtm. Witolda Pileckiego, ppłk. Łukasza Cieplińskiego, Danuty Siedzikówny „Inki”; zna i wyjaśnia pojęcie <i>druga okupacja sowiecka</i> zna i potrafi rozwinąć skrót lub kryptonimy: NIE (organizacja „Niepodległość”), DSZ (Delegatura Sił Zbrojnych na Kraj), „WiN” (Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość”), NZW (Narodowy Związek Wojskowy) 	<ul style="list-style-type: none"> w kontekstach powstańczej walki Żołnierzy Niezłomnych (rtm. Witold Pilecki, ppłk Łukasz Ciepliński, Danuta Siedzikówna „Inka”) omawia przykłady wierności zasadom i męstwa różnych postaci wobec prześladowców 	<ul style="list-style-type: none"> na przykładach wskazuje zakres działań Żołnierzy Niezłomnych 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje materiał poświęcony wybranemu Żołnierzowi Wyklętemu i w wybranej przez siebie formie prezentuje materiał podczas lekcji; przygotowuje scenariusz działań związanych z Dniem Pamięci o Żołnierzach Wyklętych (może zaproponować np. włączenie się w obchody państwowe lub / i w oficjalne obchody organizowane lokalnie, spotkania ze świadkami historii, słuchanie piosenek upamiętniających Żołnierzy Wyklętych, projekcję filmu i dyskusję)
13. Powojenna odbudowa Europy Zachodniej i kwestia niemiecka	<ul style="list-style-type: none"> wymienia państwa, które uzyskały swoje strefy okupacyjne w powojennych Niemczech i w Berlinie; wymienia zasady określone wspólnym 	<ul style="list-style-type: none"> omawia główne założenia społecznej gospodarki rynkowej, która legła u podstaw niemieckiego „cudu gospodarczego”; zna i wyjaśnia pojęcia: 4D 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie planu Marshalla; wyjaśnia, czym był „cud gospodarczy” w RFN; omawia proces kształtowania się dwóch 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje swoją wiedzę o związkach państw i pokrewieństwie narodów do charakterystyki początków integracji europejskiej na polu 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie samodzielnie zebranych informacji analizuje wpływ planu Marshalla na rozprzestrzenianie się amerykańskich wzorców

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

	<p>mianem 4D;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i potrafi rozwinąć skróty: NRD (Niemiecka Republika Demokratyczna), RFN (Republika Federalna Niemiec) 	<p>(denazyfikacja, demilitaryzacja, dekartelizacja / demonopolizacja, demokracja, Bizonia, Trizonia, plan Marshalla (Europejski Program Odbudowy), niemiecki „cud gospodarczy”, blokada Berlina, Organizacja Europejskiej Współpracy Gospodarczej (OEEC);</p> <ul style="list-style-type: none"> • wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: George Marshall, Konrad Adenauer 	<p>państw niemieckich;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>chrześcijańska demokracja (chadecja), społeczna gospodarka rynkowa;</i> • wie, kim był Ludwig Erhard i omawia jego historyczną rolę 	<p>gospodarczym i politycznym, ze wskazaniem jej głównych powodów politycznych (obawa przed ekspansją sowiecką, przygotowanie się na odbiór amerykańskiej pomocy w ramach planu Marshalla);</p> <ul style="list-style-type: none"> • po analizie artykułu <i>Rząd polski na polecenie władz sowieckich odrzucił propozycję udziału w Planie Marshalla</i> autorstwa Pawła Cichockiego (tekst w podręczniku) odpowiada na pytanie, jakie mogłyby być skutki przystąpienia Polski do planu Marshalla; • wyjaśnia, dlaczego Stalin nie zgodził się na udział ZSRS i innych krajów bloku wschodniego w planie Marshalla, wskazuje dwie przyczyny 	<p>kulturowych w Europie Zachodniej;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego ideologia chrześcijańskiej demokracji stała w zdecydowanej opozycji wobec ustrojów totalitarnych, w odpowiedzi odwołuje się do trzech wybranych założeń ideowych chadecji
<p>14. Początki zimnej wojny</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia genezę i znaczenie pojęcia <i>zimna wojna</i>; • zna cele powstania NATO i Układu Warszawskiego; • wymienia państwa członkowskie Układu Warszawskiego; • nazywa różne aspekty 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie powstania NATO i Układu Warszawskiego; • omawia założenia doktryny Trumana; • wymienia państwa satelickie ZSRS; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>doktryna Trumana, doktryna</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje znaczenie powstania NATO i Układu Warszawskiego dla Europy i świata; • omawia związek doktryny Trumana i polityki (doktryny) powstrzymywania; • omawia proces 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje wojnę koreańską jako ważny przejaw zimnowojennej konfrontacji mocarstw; • ocenia skutki konfrontacji mocarstw w Korei; • wyjaśnia, jak wyprodukowanie własnej broni atomowej przez 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia skuteczność działania ONZ (realizację jej podstawowych celów) w odniesieniu do wojny koreańskiej; • analizuje zmiany polityki Albanii wobec sojuszu państw bloku wschodniego (Układu Warszawskiego);

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

	<p>zimnej wojny (rywalizacja gospodarcza, wyścig zbrojeń, wojna zastępcza);</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>supermocarstwo, państwo satelickie, wyścig zbrojeń, dwubiegunowy układ sił, NATO, Układ Warszawski</i>; • potrafi rozwinąć skrót: NATO (<i>North Atlantic Treaty Organization</i>, Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego, Sojusz Północnoatlantycki) 	<p>(<i>polityka</i>) <i>powstrzymania, wojna zastępcza</i>;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wie, kim był Kim Ir Sen, i omawia jego historyczną rolę 	<p>kształtowania się dwóch państw koreańskich</p>	<p>Sowietów wpłynęło na rywalizację USA–ZSRS</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia i ocenia dzisiejszą sytuację polityczną na Półwyspie Koreańskim jako następstwo zimnowojennej rywalizacji mocarstw; • na podstawie samodzielnie zebranych informacji przedstawia, w jaki sposób Sowieci weszli w posiadanie broni jądrowej
<p>15. Terror i przebudowa gospodarki w Polsce w latach 1944–1956</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje kierunki migracji ludności polskiej po II wojnie światowej; • zna i rozumie pojęcie „<i>wróg ludu</i>”; • potrafi rozwinąć skrót PGR (Państwowe Gospodarstwo Rolne) i wyjaśnić znaczenie tego terminu; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>reforma rolna, kolektywizacja rolnictwa, rolnicza spółdzielnia produkcyjna, centralne planowanie, reglamentacja towarów, kułak, współzawodnictwo pracy</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia kierunki migracji ludności polskiej po II wojnie światowej; • wyjaśnia, kogo w Polsce <i>Ludowej władze uważały za „wrogów ludu”</i>; • wyjaśnia pojęcie <i>warstwa społeczna</i> i podaje przykłady warstw społecznych, które można wyróżnić w odniesieniu do różnych epok historycznych; • przedstawia przyczyny reformy rolnej i kolektywizacji rolnictwa w Polsce w latach 40. XX w.; • wyjaśnia, na czym polegała wprowadzona przez komunistyczne władze 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje zmiany, jakie zaszły w strukturze społeczeństwa polskiego po II wojnie światowej; • przedstawia postawy i zachowania, które mogły kwalifikować człowieka do kategorii „<i>wrogów ludu</i>”; • nazywa warstwy społeczne, które w Polsce Ludowej były z założenia traktowane przez władze jako wrogie; • omawia społeczne i gospodarcze następstwa industrializacji prowadzonej przez komunistyczne władze Polski w latach 40. i 50. XX w.; 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje warstwy społeczne, które były w Polsce Ludowej z założenia traktowane przez władze jako wrogie i podaje powody tej wrogości; • ocenia społeczne i gospodarcze skutki industrializacji prowadzonej przez komunistyczne władze polskie w latach 40. i 50. XX w. (wskazuje pozytywne i negatywne następstwa) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jakie były przyczyny oporu polskich chłopów wobec kolektywizacji rolnictwa (w uzasadnieniu bierze pod uwagę m.in. wcześniejsze zmiany w rolnictwie); • analizuje i ocenia Obławę Augustowską jako zbrodnię przeciwko ludzkości; • uzasadnia, dlaczego Obławę Augustowską określa się mianem <i>małego Katynia</i>

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

		<p>gospodarka planowa;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Obława Augustowska, nacjonalizacja przemysłu, industrializacja, bitwa o handel, stachanowiec</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia przyczyny i konsekwencje reformy rolnej i kolektywizacji rolnictwa w Polsce w latach 40. i 50. XX w.; • charakteryzuje na przykładach powojenną odbudowę kraju oraz procesy urbanizacji i industrializacji 		
<p>16. Polska w latach 1944–1956 – życie społeczne</p>	<ul style="list-style-type: none"> • nazywa formy działania komunistycznych władz mające na celu stworzenie „nowego społeczeństwa”; • zna cel powstania Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>cenzura (Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk), Ziemia Zachodnie i Północne (tzw. Ziemia Odzyskane), szabrownicy</i>; • zna zadania cenzury w Polsce Ludowej; • potrafi rozwinąć skróty: ZHP (Związek Harcerstwa Polskiego), ZMP (Związek Młodzieży Polskiej), OH ZMP (Organizacja Harcerska ZMP) 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia formy działania komunistycznych władz mające na celu stworzenie „nowego społeczeństwa” (propaganda, indoktrynacja); • omawia cele organizacji młodzieżowych (ZHP, ZMP, OH ZMP); • wyjaśnia, jak funkcjonowała cenzura w powojennej Polsce i jakie były cele jej działania; • wymienia cechy twórczości reprezentującej nurt socrealizmu; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>propaganda, indoktrynacja, socrealizm</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • na przykładach przedstawia działania komunistycznych władz mające na celu stworzenia „nowego społeczeństwa”; • omawia działania organizacji młodzieżowych (ZHP, ZMP, OH ZMP); • omawia formy indoktrynacji stosowane w zakładach pracy; • na przykładach przedstawia formy indoktrynacji w systemie edukacji; • podaje przykłady dzieł twórców zaangażowanych w socrealizm (architektura, literatura); • nazywa różne postawy twórców wobec narzucanego wzorca 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia system indoktrynacji, za pomocą którego komunistyczne władze starały się kształtować młodych obywateli; • ocenia skutki działań indoktrynacyjnych władz Polski Ludowej w sferze edukacji; • ocenia działania organizacji młodzieżowych (ZMP, OH ZMP) w procesie tworzenia „nowego społeczeństwa”; • na przykładach omawia sztukę socrealistyczną jako narzędzie propagandy komunistycznych władz Polski; • ocenia postawy ludzi kultury wobec narzuconego 	<ul style="list-style-type: none"> • przypomina sobie historię poszczególnych obszarów wchodzących w skład tzw. Ziemi Odzyskanych i ocenia zasadność stosowania takiej nazwy po 1945 r. (w uzasadnieniu odwołuje się do argumentów historycznych); • porównuje system wartości wpajany młodzieży w czasach Polski Ludowej z wartościami przekazywanymi współczesnej młodzieży w III Rzeczypospolitej

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

			<p>socrealistycznego;</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia problemy społeczne i gospodarcze, które wiązały się z włączeniem do Polski Ziemi Zachodnich i Północnych; • omawia próby tworzenia tajnych organizacji młodzieżowych przeciwstawiających się komunistycznej indoktrynacji 	<p>wzorca socrealizmu (podaje przykłady twórców z różnych dziedzin kultury)</p>	
<p>17. Prześladowania religijne w bloku wschodnim</p>	<ul style="list-style-type: none"> • nazywa sposoby walki reżimu PRL z Kościołem katolickim (aresztowanie i uwięzienie prymasa Wyszyńskiego, polityka rozdziału Kościoła od państwa, odgórna laicyzacja itd.); • wymienia formy represji stosowane przez komunistyczne władze wobec Kościoła katolickiego w państwach bloku wschodniego; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>ateizacja, Kościół, Stolica Apostolska</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia stosunek bolszewików do religii; • omawia sposoby walki władz Polski Ludowej z Kościołem katolickim (aresztowanie i uwięzienie prymasa Wyszyńskiego, polityka rozdziału Kościoła od państwa, odgórna laicyzacja itd.); • wyjaśnia problemy, przed którymi stanął Kościół katolicki w Polsce w związku z powojennymi zmianami granic i przesiedleniami ludności; • wie, kim był prymas Stefan Wyszyński, omawia jego historyczną rolę; • zna i wyjaśnia pojęcia: 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny walki z religią w ZSRS; • przedstawia działania komunistów mające na celu pozyskanie Kościoła dla polityki władz Polski Ludowej; • wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: prymas József Mindszenty, bp Antoni Baraniak, bp Czesław Kaczmarek; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>proces kurii krakowskiej, „księża patrioci”</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia ideologiczne uzasadnienie walki władz państw komunistycznych z religią; • omawia formy walki z religią w komunistycznych państwach Europy Środkowej i Wschodniej; • przedstawia stosunek władz komunistycznych w Polsce do Kościoła katolickiego; • omawia postawę prymasa Stefana Wyszyńskiego (<i>Non possumus!</i>, internowanie w latach 1953–1956) jako przykład wierności zasadom i męstwa wobec prześladowców; • wyjaśnia, dlaczego władze 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje i ocenia działania władz komunistycznych zmierzające do osłabienia zależności lokalnych Kościołów katolickich od Stolicy Apostolskiej

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

		<i>związek wyznaniowy, konkordat</i>		komunistyczne przywiązywały dużą wagę do walki z wpływami Kościołów w sferze szkolnictwa i wychowania młodzieży	
18. Azja po II wojnie światowej	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje cel powstania Międzynarodowego Trybunału Wojskowego dla Dalekiego Wschodu; wie, kto powołał Międzynarodowy Trybunał Wojskowy dla Dalekiego Wschodu; wymienia podstawowe zasady syjonizmu; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>wielki skok, bierny opór</i>; wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: Mahatma Gandhi, Mao Zedong 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przemiany, które zaszły w Japonii po II wojnie światowej (w tym podpisanie traktatu pokojowego z USA i przyjęcie Japonii do ONZ); omawia proces przejścia władzy w Chinach przez komunistów; omawia podstawowe zasady syjonizmu; omawia genezę państwa Izrael; charakteryzuje genezę i zasady islamizmu; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>demilitaryzacja, decentralizacja, Międzynarodowy Trybunał Wojskowy dla Dalekiego Wschodu, syjonizm, islamizm, konflikt bliskowschodni, dekolonizacja</i>; wie, kim był Chiang Kai-shek, i omawia jego historyczną rolę 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje rządy Mao Zedonga (zwraca szczególną uwagę na zbrodnie ludobójstwa, prześladowania religijne); charakteryzuje odmienność gospodarczo-polityczną Bliskiego i Dalekiego Wschodu; wskazuje główne etapy procesu dekolonizacji 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia znaczenie przyjęcia Japonii do ONZ w 1956 r.; przedstawia wewnętrzne i międzynarodowe konsekwencje przejścia władzy w Chinach przez komunistów; przedstawia znaczenie powstania państwa Izrael dla sytuacji na Bliskim Wschodzie i polityki międzynarodowej; omawia konsekwencje procesu dekolonizacji 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia główne czynniki determinujące współczesną historię: Japonii, Chin, Indii, Pakistanu oraz Izraela; ocenia rolę Mahatmy Gandhiego w procesie dekolonizacji Indii

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

III. Świat i Polska w latach 1956–1970					
<p>19. Destalinizacja w bloku wschodnim</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przejawy odwilży w polityce ZSRS po śmierci Józefa Stalina; <ul style="list-style-type: none"> wie, kto przejął władzę w ZSRS po śmierci Józefa Stalina; wymienia przyczyny wystąpień w 1953 r. w Pilźnie; wymienia przyczyny wystąpień w 1953 r. w Berlinie (NRD); zna i wyjaśnia pojęcia: <i>destalinizacja, odwilż, tajny referat Chruszczowa, kult jednostki</i>; wie, kim był Nikita Chruszczow, i omawia jego historyczną rolę; zna i potrafi rozwinąć skróty: MSW (Ministerstwo Spraw Wewnętrznych), SB (Służba Bezpieczeństwa) 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia reakcje na śmierć Stalina w krajach bloku wschodniego; <ul style="list-style-type: none"> omawia proces destalinizacji w bloku wschodnim; omawia przebieg wystąpień w Pilźnie w 1953 r.; omawia przebieg wydarzeń w Berlinie (NRD) w 1953 r.; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Radio Wolna Europa (RWE), powstanie czerwcowe (berlińskie)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje opór społeczeństw Europy Środkowej wobec komunizmu na przykładzie wystąpień i powstań antykomunistycznych w Pilźnie i w Berlinie (1953 r.); omawia rolę RWE w procesie zmian zachodzących w PRL w połowie lat 50. XX w.; potrafi krytycznie przeanalizować tajny referat Chruszczowa 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje proces destalinizacji i wskazuje jego ograniczenia (na podstawie głównych tez tajnego referatu Chruszczowa z 1956 r.); omawia skutki tajnego referatu Chruszczowa dla państw bloku wschodniego; wie, kim był Józef Światło, i omawia jego historyczną rolę 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje i ocenia wpływ procesu destalinizacji na obywateli państw bloku wschodniego; <ul style="list-style-type: none"> ocenia rolę ucieczki Józefa Światły oraz audycji RWE <i>Za kulisami bezpieki i partii</i> dla procesu destalinizacji w Polsce; przygotowuje prezentację na temat roli, jaką odegrały RWE i inne polskojęzyczne radiostacje działające na Zachodzie w kształtowaniu poglądów i postaw Polaków w okresie PRL
<p>20. Rok 1956 w Polsce i na Węgrzech</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny wystąpień społecznych w 1956 r. w Polsce; wymienia przejawy popaździernikowej odwilży w Polsce; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Insurekcja Poznańska</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polegał przełom 1956 r. w Polsce i wskazuje jego najważniejsze etapy (Poznański Czerwiec, dojście Gomułki do władzy); zna i wyjaśnia pojęcie <i>polska droga do socjalizmu</i>; 	<ul style="list-style-type: none"> omawia nastroje i nadzieje polskiego społeczeństwa w 1956 r.; porównuje przyczyny i przebieg wydarzeń w Pilźnie i Berlinie w 1953 r. oraz w Poznaniu i na Węgrzech w 1956 r.; 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje skutki wydarzeń w Pilźnie i Berlinie w 1953 r. oraz w Poznaniu i na Węgrzech w 1956 r.; ocenia znaczenie śmierci Bolesława Bieruta oraz wyboru Władysława Gomułki na I sekretarza 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje przyczyny decyzji Władysława Gomułki o uwolnieniu i powrocie do Warszawy prymasa Stefana Wyszyńskiego, ocenia znaczenie tego faktu; analizuje procedurę tzw. głosowania bez skreśleń

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

	<p>(<i>Powstanie Poznańskie, Poznański Czerwiec, puławianie, natolińczycy, Polski Październik, odwilż popaździernikowa, powstanie węgierskie</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> • wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: Józef Cyrankiewicz, Władysław Gomułka, Imre Nagy 	<ul style="list-style-type: none"> • wie, kim był János Kádár, i omawia jego historyczną rolę 	<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: „<i>socjalizm z ludzką twarzą</i>”, <i>głosowanie bez skreśleń</i> 	<p>PZPR dla przemian w Polsce</p>	<p>i uzasadnia, że było ono narzędziem manipulacji władz Polski Ludowej;</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenia, czy powstanie węgierskie z 1956 r. można określić mianem rewolucji
<p>21. Konfrontacja milenijna – państwo i Kościół w Polsce na przełomie lat 50. i 60. XX w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia trzy działania władz PRL stanowiące reakcję na obchody milenijne organizowane przez Kościół katolicki w Polsce; • wskazuje w treści listu biskupów polskich do biskupów niemieckich fragmenty, które mogły być wykorzystywane do atakowania polskich biskupów (tekst zamieszczony w podręczniku); • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Milenium Chrztu Polski, Tysiąclecie Państwa Polskiego</i>; • wie, kim był prymas Stefan Wyszyński, i omawia jego historyczną rolę 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polegał przełom 1956 r. w Polsce, wskazuje jego najważniejsze etapy, zwraca uwagę na Jasnogórskie Śluby Narodu i uwolnienie prymasa Stefana Wyszyńskiego; • przedstawia stanowisko polskich biskupów w sprawie granicy polsko-niemieckiej na podstawie analizy fragmentu listu biskupów polskich do biskupów niemieckich (tekst w podręczniku); • wskazuje etapy konfrontacji pomiędzy komunistyczną władzą a Kościołem katolickim w okresie przygotowań do obchodów Milenium Chrztu Polski; 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje sposoby walki reżimu PRL z Kościołem w latach 60.; • omawia znaczenie listu biskupów polskich do biskupów niemieckich; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>akcja dekrucyfikacyjna, peregrynacja, inwigilacja, Koło Poselskie „Znak”, Klub Inteligencji Katolickiej</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia rolę Kościoła katolickiego w historii państwa polskiego w latach 50. i 60. XX w.; • wyjaśnia znaczenie ideowo-moralne duszpasterskiego programu prymasa Stefana Wyszyńskiego (Jasnogórskie Śluby Narodu, Wielka Nowenna, obchody milenijne); • wyjaśnia znaczenie konfrontacji pomiędzy komunistyczną władzą a Kościołem katolickim w okresie przygotowań do obchodów Milenium Chrztu Polski i Tysiąclecia Państwa Polskiego; • ocenia, znaczenie peregrynacji kopii obrazu 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia nawiązania Jasnogórskich Ślubów Narodu Polskiego do złożonych 300 lat wcześniej ślubów lwowskich Jana Kazimierza

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

		<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Jasnogórskie Śluby Narodu Polskiego, Wielka Nowenna, Milenium Chrztu Polski, Tysiąclecie Państwa Polskiego, list biskupów polskich do biskupów niemieckich, konflikt milenijny (konfrontacja milenijna)</i>; • wie, kim był abp Karol Wojtyła, i omawia jego historyczną rolę 		<p>Matki Boskiej Częstochowskiej po kraju dla polskiego społeczeństwa i komunistycznych władz</p>	
<p>22. Świat w okresie zimnowojennej rywalizacji lat 50. i 60. XX w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia państwa, które dysponowały w 1945 r. największymi posiadłościami kolonialnymi na obszarach Afryki i Azji; • wie, który rok jest nazywany rokiem Afryki (1960 r.); • wymienia supermocarstwa, które odgrywały główne role w zimnowojennych zmaganiach; • wyjaśnia symbolikę muru berlińskiego; • zna i wyjaśnia pojęcie <i>Vietcong</i>; • zna i potrafi rozwinąć skrót: DRW (Demokratyczna Republika Wietnamu) 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia główne przyczyny dekolonizacji Azji i Afryki po II wojnie światowej; • wyjaśnia, dlaczego rok 1960 został nazwany rokiem Afryki; • wskazuje główne pola konfrontacji zimnowojennej lat 50. i 60. XX w.; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>II kryzys berliński, kryzys kubański</i>; • wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: John F. Kennedy, Fidel Castro, Charles de Gaulle, Ho Chi Minh 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przebieg II kryzysu berlińskiego; • omawia przebieg kryzysu kubańskiego; • omawia przebieg konfliktu w Indochinach; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>wojna zastępcza, samostanowienie narodów</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia główne konsekwencje dekolonizacji Azji i Afryki po II wojnie światowej; • charakteryzuje II kryzys berliński jako pole zimnowojennej konfrontacji mocarstw; • charakteryzuje kryzys kubański jako pole zimnowojennej konfrontacji mocarstw; • charakteryzuje konflikt w Indochinach jako pole zimnowojennej konfrontacji mocarstw 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje i wyjaśnia słowa prezydenta USA Johna Kennedy’ego: „Wszyscy wolni ludzie, gdziekolwiek żyją, są obywatelami Berlina, i tym samym ja, jako wolny człowiek, z dumą mówię »Jestem berlińczykiem«”; • analizuje wojnę indochińską i wojnę o niepodległość Algierii oraz ocenia, czy miały charakter wojen zastępczych

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

<p>23. Bliski Wschód i Chiny w latach 50. i 60. XX w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie mapy zamieszczonej w podręczniku wskazuje obszary konfliktu bliskowschodniego; • zna cel powstania OWP; • zna i wyjaśnia pojęcie <i>rewolucja kulturalna</i> (w Chinach); • zna i potrafi rozwinąć skrót: OWP (Organizacja Wyzwolenia Palestyny) 	<ul style="list-style-type: none"> • zna główne etapy wojen na Bliskim Wschodzie w latach 50. i 60. XX w.; • omawia politykę przywódcy Egiptu Gamala Abdela Nasera; • wyjaśnia genezę problemu palestyńskiego; • omawia działania OWP na arenie międzynarodowej; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>konflikt sueski, konflikt nad Ussuri, maoizm</i>; • wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: Gamal Abdel Naser, Jasir Arafat 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia główne etapy wojen na Bliskim Wschodzie w latach 50. i 60. XX w.; • omawia wojnę sueską; • szczegółowo opisuje wojnę sześciodniową; • przedstawia przyczyny i przebieg konfrontacji chińsko-sowieckiej w latach 50. i 60. XX w.; • wyjaśnia, czym była chińska rewolucja kulturalna; • charakteryzuje rządy Mao Zedonga (zwraca szczególną uwagę na zbrodnie ludobójstwa, prześladowania religijne, niszczenie dorobku kultury); • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>panarabizm, hunwejbini</i>; • wie, kim był Dalajlama XIV, i omawia jego historyczną rolę 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia skutki wojny sueskiej; • ocenia skutki wojny sześciodniowej; • ocenia znaczenie uznania OWP przez Zgromadzenie Ogólne ONZ za podmiot w relacjach międzynarodowych (1974 r.); • porównuje cele polityki Jasira Arafata i Gamala Abdela Nasera wobec Izraela (na podstawie tekstów źródłowych zamieszczonych w podręczniku); • ocenia skutki rewolucji kulturalnej w Chinach 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje wojny izraelsko-arabskie z lat 50. i 60. jako element zimnowojennej konfrontacji między Wschodem i Zachodem oraz ocenia, czy miały cechy wojen zastępczych; • przedstawia ideologiczne uzasadnienie i konsekwencje rewolucji kulturalnej w Chinach
<p>24. Ku zjednoczonej Europie (Zachodniej)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcie <i>Rada Europy</i>; • wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: Robert Schuman, Jean Monnet, Paul-Henri Spaak, Konrad Adenauer; 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: <i>koncepcja federacyjna integracji europejskiej, koncepcja konfederacyjna integracji europejskiej, koncepcja funkcjonalistyczna integracji europejskiej, Europa ojczyzn, Europa</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje trzy koncepcje integracji europejskiej, wskazuje podobieństwa i różnice; • wymienia zwolenników / autorów poszczególnych koncepcji integracji europejskiej; 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia możliwe konsekwencje realizacji każdej z koncepcji integracji europejskiej; • charakteryzuje i porównuje sposób życia społeczeństw w krajach Europy 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, różnice między koncepcją państwa opiekuńczego (wdrażaną przede wszystkim przez zachodnioeuropejską socjaldemokrację) a koncepcją społecznej gospodarki rynkowej

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

	<ul style="list-style-type: none"> • zna i potrafi rozwinąć skróty oraz omówić role organizacji: EWWiS (Europejska Wspólnota Węgla i Stali), ETPC (Europejski Trybunał Praw Człowieka), EWG (Europejska Wspólnota Gospodarcza), Euratom (Europejska Wspólnota Energii Atomowej), RWPG (Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej); • wymienia trzy koncepcje integracji europejskiej: federacyjną, konfederacyjną, funkcjonalistyczną; • zna genezę oraz treść traktatów rzymskich z 1957 r. 	<p><i>regionów, plan Schumana, traktaty rzymskie, Wspólnoty Europejskie, państwo opiekuńcze (państwo dobrobytu), społeczna gospodarka rynkowa, socjaldemokracja, Rada Europy, Wspólnoty Europejskie;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia treść traktatów rzymskich z 1957 r.; • odwołując się do przykładów, omawia cele i metody działania EWG; • przedstawia najważniejsze założenia koncepcji państwa dobrobytu i społecznej gospodarki rynkowej; • wyjaśnia znaczenie RWPG dla gospodarki ZSRS i innych państw bloku wschodniego 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i omawia zasady społecznej gospodarki rynkowej oraz państwa dobrobytu na przykładzie państw zachodnich w latach 60. XX w.; • opisuje i wyjaśnia, jak doszło do integracji państw zachodniej Europy oraz jakie czynniki wpłynęły na decyzje ich przywódców; • omawia, w jaki sposób integracja gospodarcza Europy Zachodniej wpłynęła na dobrobyt mieszkańców tego obszaru 	<p>Zachodniej i bloku wschodniego;</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje najważniejsze założenia koncepcji państwa dobrobytu i społecznej gospodarki rynkowej; • omawia znaczenie integracji dla rozwoju Europy Zachodniej w latach 50. i 60. XX w.; • charakteryzuje kulturowo-historyczne podstawy integracji europejskiej; • stosuje swoją wiedzę o związkach państw i pokrewieństwie narodów do charakterystyki początków integracji europejskiej na polu gospodarczym i politycznym, ze wskazaniem jej głównych powodów ideowych (chrześcijański światopogląd „Ojców Założycieli”), kulturowych (bliskość narodów europejskich) oraz politycznych (obawa przed ekspansją sowiecką, rozwiązanie „problemu niemieckiego” przez integrację gospodarki RFN z innymi gospodarkami zachodnimi) 	<p>(realizowaną przez zachodniemieckich chadeków)</p>
--	--	--	--	--	---

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

<p>25. Zmiany społeczne i kulturowe na Zachodzie w latach 50. i 60. XX w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia nośniki kultury masowej; wymienia czynniki, które doprowadziły do powstania społeczeństwa konsumpcyjnego; opisuje wygląd i styl życia przedstawiciela subkultury hipisowskiej; wymienia miejsca wystąpień studentów na Zachodzie w 1968 r.; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>kontrkultura, pacyfizm</i> 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przyczyny powstania kultury masowej i kultury młodzieżowej; wyjaśnia znaczenie telewizji dla rozwoju kultury masowej; omawia stosunek ruchu hipisowskiego do państwa; wymienia przyczyny wystąpień studenckich w 1968 r.; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>kultura masowa, komercjalizacja kultury, konsumpcja, kultura młodzieżowa, kontrkultura, rewolucja seksualna, ekologizm, feminizm, Maj 1968, Woodstock, hipisi, społeczeństwo konsumpcyjne</i> 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przyczyny powstania kultury masowej i kultury młodzieżowej, wyjaśnia znaczenie telewizji dla rozwoju kultury masowej, charakteryzuje przemiany społeczno-obyczajowe określane jako „rewolucja 1968 r.”; charakteryzuje idee pacyfistyczne i podaje przykłady ich oddziaływania na postawy ludzi i politykę państw; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>neomarksizm, nowa lewica</i> 	<ul style="list-style-type: none"> omawia znaczenie ruchu hipisowskiego jako symbolu walki z powszechnie obowiązującymi normami życia społecznego; charakteryzuje ruchy pacyfistyczne; odwołując się do przykładów, omawia różnice między ekologią a ekologizmem; omawia wystąpienia studenckie na Zachodzie Europy w 1968 r. i wskazuje wspólne elementy z wystąpieniami młodzieży w Stanach Zjednoczonych; porównuje protesty młodzieżowe i ich pacyfikację w Paryżu i Meksyku w 1968 r.; wyjaśnia, dlaczego część skrajnie lewicowych (lewackich) środowisk młodzieżowych podjęła działalność terrorystyczną 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje rewolucję kulturalną w Chinach z rewolucją kulturalną na Zachodzie; przygotowuje zajęcia poświęcone kontrkulturze lub protestom przeciwko wojnie w Wietnamie (np. w ramach Dyskusyjnego Klubu Filmowego organizuje projekcję filmu Miloša Formana <i>Hair</i>, a następnie prowadzi dyskusję nad reżyserską wizją przedstawionych w dziele problemów); przygotowuje zajęcia poświęcone muzyce lat 60. XX w. (jest liderem dyskusji, prowadzi prezentację utworów, np. Jimiego Hendrixa, Janis Joplin, kieruje wspólną analizą tekstów piosenek)
<p>26. Religia – Kościół – państwo</p>	<ul style="list-style-type: none"> zna i nazywa różne modele relacji Kościołów i związków wyznaniowych z państwem; zna główne postanowienia soboru watykańskiego II; przedstawia cel utworzenia w Polsce Urzędu 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady państw teokratycznych w różnych okresach historycznych: Egipt, Rzym, Tybet, Japonia, Watykan, Iran; podaje przykłady państw, które współcześnie 	<ul style="list-style-type: none"> omawia relacje państwo–Kościół w państwie teokratycznym (formie państwa wyznaniowego); omawia relacje państwo–Kościół w państwie wyznaniowym; 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przemiany, które nastąpiły w Kościele katolickim w wyniku postanowień soboru watykańskiego II; wskazuje, które z decyzji soboru watykańskiego II 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje ikonografię w podręczniku (infografika <i>Państwo a Kościół w tradycji Rzeczypospolitej</i>) i uzasadnia, że Rzeczpospolita Obojga Narodów była państwem

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

	<p>do spraw Wyznań (1950 r.);</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje w <i>Konstytucji PRL</i> z 1952 r. (tekst w podręczniku) zapisy dotyczące relacji państwo–Kościół; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>państwo ateistyczne, laicyzacja, sobór powszechny</i> 	<p>reprezentują model państwa wyznaniowego (np. Arabia Saudyjska, Mauretania, Iran, Izrael, Bhutan, Mjanma);</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady państw, które wspólnie reprezentują model „przyjaznego rozdziału Kościoła od państwa” (np. Austria, Chorwacja, Hiszpania, RFN, Polska, Słowacja, Włochy); • podaje przykłady państw, które wspólnie reprezentują model państwa laickiego (np. Albania, Holandia, USA, Francja); • podaje przykłady państw współcześnie istniejących państw ateistycznych (np. reżimów komunistycznych w Korei Północnej, Wietnamie czy ChRL); • przedstawia przyczyny zwołania soboru watykańskiego II; • wymienia i omawia zjawiska społeczne, które stanowiły szczególne wyzwanie dla Kościoła katolickiego przed zwołaniem soboru 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady współczesnych państw w Europie, które spełniają częściowo kryteria państwa wyznaniowego; • podaje przykłady wyznań / Kościołów, które mają status państwowego w dzisiejszej Europie: np. Malta, Monako (państwowym wyznaniem jest katolicyzm), Grecja i Cypr (państwowym wyznaniem jest prawosławie, a w przypadku Cypru – także islam); • omawia relacje państwo–Kościół w we współczesnych reżimach komunistycznych; • określa, jakie przemiany w Kościele zainicjował sobór watykański II; • przedstawia kolejne etapy w relacjach państwo–Kościół w Polsce od połowy lat 40. do końca lat 60. XX w.; • omawia działania Kościoła katolickiego w Polsce na Ziemiach Zachodnich i Północnych; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>neutralność światopoglądowa państwa,</i> 	<p>dotyczyły relacji między Kościołem i światem;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polegała komunistyczna polityka „rozdzielenia Kościoła od państwa”; • omawia różne modele relacji między państwem a religią we współczesnym świecie; • ocenia, czy można uznać, że w PRL ludzie wierzący byli spychani do pozycji obywateli drugiej kategorii, formułuje argumenty, odwołując się do przykładów 	<p>wyznaniowym, a Kościół katolicki miał w niej status Kościoła państwowego;</p> <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie analizy porównawczej konstytucji marcowej z 1921 r., konstytucji III RP z 1997 r. i konkordatu z 1993 r. (teksty w podręczniku) oraz znajomości realiów dzisiejszej Polski określa, jaki model stosunków państwo–Kościół obowiązywał w II Rzeczypospolitej, a jaki obowiązuje w III RP; • z punktu widzenia obywatela ocenia realizację zasady neutralności światopoglądowej przez współczesne państwo polskie
--	---	--	--	--	---

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

		<p>watykańskiego II;</p> <ul style="list-style-type: none"> • nawiązując do lekcji o konfrontacji milenijnej, omawia prześladowania Kościoła katolickiego przez władze Polski Ludowej; • wskazuje zasługi Kościoła katolickiego dla integracji Ziemi Zachodnich i Północnych z resztą Polski; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>państwo teokratyczne, państwo wyznaniowe, rozdział Kościoła od państwa, państwo świeckie (laickie), laicyzm, sekularyzm, ekumenizm, Urząd do spraw Wyznań, Departament IV MSW, „obywatel drugiej kategorii”</i> 	<p><i>indyferentyzm, aggiornamento</i></p>		
<p>27. Rok 1968 w Polsce i Czechosłowacji</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia grupy wewnątrz PZPR zmierzające do przejęcia władzy i wskazuje liderów tych frakcji: „Ślązacy” – Edward Gierek, „partyzanci” – Mieczysław Moczar; • wymienia represji dotyczące intelektualistów ze strony władz PRL; • wymienia i nazywa cztery procesy składające się na Polski Marzec 1968: 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pochodzenie nazw grup wewnątrzpartyjnych: „Ślązacy”, „partyzanci”; • omawia cztery procesy składające się na Polski Marzec 1968; • wyjaśnia znaczenie haseł „Studenci do nauki, literaci do pióra!”, „Precz z syjonizmem!”, „Syjoniści do Izraela!”; • wyjaśnia, czym były Praska 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje zaplecze społeczne grup wewnątrzpartyjnych – „Ślżaków” i „partyzantów”; • omawia na przykładach reakcje społeczeństwa na protesty studenckie; • omawia cel powołania i metody działania ZOMO; • omawia reakcje studentów czechosłowackich na wystąpienia studentów w Polsce, przywołuje 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje przyczyny, przebieg i skutki tzw. wydarzeń 1968 r. w Polsce; • omawia skutki antyżydowskiej nagonki rozpętanej w Polsce w latach 1967–1968 oraz ocenia jej znaczenie w wymiarze społecznym i politycznym; • porównuje protesty młodzieży, do których doszło w 1968 r. w Polsce i w krajach Europy 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia absurdalność hasła „Syjoniści do Syjamu”; • ocenia akty samospalenia jako szczególnie dramatyczne formy protestów przeciw interwencji Układu Warszawskiego w Czechosłowacji

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

	<p>rozgrywka o władzę wewnątrz PZPR, nagonka antyżydowska, atak na intelektualistów, wystąpienia studentów;</p> <ul style="list-style-type: none"> • prezentuje przyczyny Praskiej Wiosny; • zna i wyjaśnia pojęcia: „komandosi”, Marzec 1968, List 34, Praska Wiosna; • wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: Edward Gierek, Jacek Kuroń, Karol Modzelewski, Alexander Dubček; • zna i potrafi rozwinąć skróty oraz omówić rolę formacji milicyjnych: ZOMO (Zmotoryzowane Odwody Milicji Obywatelskiej), ORMO (Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej) 	<p>Wiosna 1968 r. i interwencja wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia formy protestów przeciwko interwencji wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji; • zna i wyjaśnia pojęcia: „Ślązacy”, „partyzanci”, nagonka antysyjonistyczna, emigracja pomarcowa, list otwarty, „aktyw robotniczy”, „ograniczona suwerenność”, doktryna Breżniewa, samospalenie; • wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: Ryszard Siwiec, Mieczysław Moczar, Leszek Kołakowski, Adam Michnik, Henryk Szlajfer, Gustáv Husák, Leonid Breżniew 	<p>przykłady działań;</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia reakcje studentów polskich na wystąpienia studentów czechosłowackich <p>przywołuje przykłady działań</p>	<p>Zachodniej (wskazuje różnice dotyczące przyczyn, głoszonych haseł i form działania);</p> <ul style="list-style-type: none"> • na przykładzie Ryszarda Siwca i Jana Palacha omawia protesty przeciw wojskowej interwencji w Czechosłowacji, które przybrały formę aktów samospalenia; • wie, kim był Jan Palach, i omawia jego historyczną rolę 	
<p>28. Schyłek rządów Gomułki i Grudzień 1970</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyczyny nieutrzymywania stosunków dyplomatycznych przez RFN i PRL przed 1970 r.; • zna założenia Ostpolitik Willy’ego Brandta; • wymienia przyczyny wydarzeń Grudnia 1970 r.; • wie, kto zastąpił 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia uprzywilejowaną pozycję osób należących do nomenklatury; • omawia problemy związane z nieregulowaniem kwestii powojennej granicy Polski z Niemcami (brak traktatu pokojowego, zawarcie 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje negatywne skutki dla państwa i społeczeństwa, które wynikały z obsadzania stanowisk według zależności nomenklaturowej; • omawia kwestię niemiecką jako narzędzie propagandy władz PRL; 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia znaczenie Ostpolitik Willy’ego Brandta jako przejawu zmiany polityki RFN wobec krajów Europy Środkowej i Wschodniej (ze szczególnym uwzględnieniem Polski); • porównuje protesty, do których doszło w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie wyszukuje informacje na temat upamiętnienia miejsc wystąpień społecznych z 1956, 1968, 1970 r. – tworzy mapę i scenariusz wycieczki klasowej „Szlakiem upamiętnień kryzysów PRL” lub

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

	<p>Władysław Gomułkę na stanowisku I sekretarza KC PZPR;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>nomenklatura, mała stabilizacja, gospodarka niedoboru, „regulacja” cen, Czarny Czwartek, Grudzień 1970, ścieżki zdrowia, komitet strajkowy, postulaty strajkowe, porozumienie strajkujących z władzami</i> 	<p>jedynie układu PRL–NRD, kwestionowanie polskiej granicy zachodniej przez RFN);</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia założenia Ostpolitik kanclerza Willy’ego Brandta, omawia, czym różniła się od polityki prowadzonej wcześniej przez chadeckie rządy RFN; • omawia przebieg wydarzeń Grudnia 1970 r.; • przedstawia pogrudniowe represje dotyczące uczestników protestów na Wybrzeżu; • wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: Willy Brandt, Zbigniew Godlewski („Janek Wiśniewski”), Stanisław Kociołek, Edward Gierek 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia Ostpolitik Willy’ego Brandta jako przejaw zmiany polityki RFN w stosunku do krajów Europy Środkowej i Wschodniej; • wyjaśnia znaczenie podpisanego 7 grudnia 1970 r. układu między PRL a RFN o podstawach normalizacji wzajemnych stosunków; • ocenia skutki wydarzeń Grudnia 1970 r. 	<p>w marcu 1968 r. i w grudniu 1970 r. (forma, przebieg, uczestnicy), wskazuje podobieństwa i różnice;</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia przynależność do partii komunistycznej jako główną ścieżkę kariery zawodowej i dobrobytu materialnego oraz jeden z mechanizmów sowietyzacji Polski 	<p>przygotowuje materiały w formie wirtualnej wycieczki</p>
--	--	---	--	--	---

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

OCENA PRACY ZE ŹRÓDŁEM HISTORYCZNYM²

Źródła pisane	Wymagania konieczne – ocena dopuszczająca. Uczeń:	Wymagania podstawowe – ocena dostateczna. Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Wymagania rozszerzające – ocena dobra. Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Wymagania dopełniające – ocena bardzo dobra Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Wymagania wyczerpujące – ocena celująca Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
ELEMENTY KRYTYKI WEWNĘTRZNEJ ŹRÓDŁA					
			ELEMENTY KRYTYKI ZEWNĘTRZNEJ ŹRÓDŁA		
<ul style="list-style-type: none"> • opisowe (relacyjno-narracyjne) • normatywne (dokumenty, akta) 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje w tekście fragmenty, w których znajdują się odpowiedzi na pytania badawcze; • wymienia, wypisuje z tekstu: fakty, daty, pojęcia, postacie itd.; • z pomocą nauczyciela próbuje odpowiedzieć na pytania badawcze 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie własnej wiedzy wyjaśnia pojęcia użyte w źródle; • samodzielnie stara się odpowiadać na pytania badawcze, czasami potrzebuje pytań naprowadzających (dodatkowych) sformułowanych przez nauczyciela; • nazywa procesy, wydarzenia, których dotyczy źródło; • przedstawia przebieg wydarzeń, wykazując się znajomością chronologii historycznej; • odnajduje informacje naprowadzające na możliwość datowania, 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje fakty, zjawiska (wskazuje podobieństwa i różnice); • omawia procesy (wykazuje się myśleniem przyczynowo-skutkowym); • charakteryzuje / opisuje przebieg wydarzeń, wskazując najważniejsze z nich (potrafi hierarchizować); • rozważa interpretacje źródeł (podaje argumenty za i przeciw); • wyjaśnia relacje między zjawiskami, działaniami ludzkimi; • samodzielnie odpowiada na pytania badawcze; • analizuje informacje naprowadzające na 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia swoje zdanie, sformułowaną tezę – formułuje argumenty, kontrargumenty; • formułuje oceny, opinie na podstawie własnej wiedzy, posługując się argumentami; • ocenia argumenty użyte przez autora źródła; • ocenia wiarygodność źródła, prawdziwość zawartych w nim informacji, wykrywa pomyłki, manipulacje; • interpretuje treść źródła; • ustala autorstwo (w odniesieniu nie tylko do osób, lecz także instytucji, organizacji); • ustala okoliczności powstania źródła na 	<ul style="list-style-type: none"> • w analizie i interpretacji źródła wykorzystuje wiedzę z różnych obszarów (literatura, sztuka, prawo, nauki społeczne itp.); • w analizie i interpretacji źródła wykorzystuje wiedzę z zakresu nauk pomocniczych historii; • przedstawia czynniki powiązane z treścią źródła i odniesienia niezbędne do jego zrozumienia (m.in. sytuacja społeczna, polityczna, gospodarcza, uwarunkowania historyczne, dzieła kultury); • stara się myśleć niekonwencjonalnie, przedstawia twórcze rozwiązania

² W zestawieniu zostały przedstawione jako przykład wymagania dotyczące pracy ze źródłami pisanymi.

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

		<p>ustalenia czasu powstania źródła;</p> <ul style="list-style-type: none"> • odnajduje informacje naprowadzające na możliwość ustalenia autora źródła 	<p>możliwość datowania źródła;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna pojęcia <i>terminus post quem</i> („najwcześniejszy możliwy”) i <i>terminus ante quem</i> („najpóźniejszy możliwy”); • ustala autora źródła; • podejmuje próbę własnej interpretacji treści źródła 	<p>podstawie jego treści i wiedzy własnej</p>	
--	--	---	---	---	--

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak